

Høring – forslag om å utvide adgangen til å pålegge hjelpetiltak med hjemmel i barnevernloven.

Merknader fra Universitetet i Stavanger, Institutt for sosialfag.

Høringen er utarbeidet av:

Bente Nes Aadnesen, Førsteamanuensis, sosionom

Ingunn Studsrød: Førsteamanuensis, barnevernspedagog

Wenche Hovland, Førsteamanuensis, barnevernspedagog

Linda Elisabeth Bjørknes, Universitetslektor, barnevernspedagog

Turid Bie, Universitetslektor, jurist

Til forslag om at flere hjelpetiltak skal kunne pålegges:

UiS støtter i utgangspunktet forslaget om å utvide adgangen til å pålegge hjelpetiltak med hjemmel i barnevernloven med det formål at flere barn vil kunne få rett hjelp til rett tid. Flere av oss har erfaring med problemstillingen om at barneverntjenesten ikke får hjulpet barn som trenger hjelp fra barnevernet fordi foreldrene motsetter seg hjelpetiltak og saken ikke er alvorlig nok til å begjære omsorgsovertakelse.

Vi har følgende kommentarer til de tre hovedkategorier av tiltak:

Kompenserende tiltak; besøkshjem, avlastningstiltak, fritidsaktiviteter, støttekontakt og leksehjelp:

Slike tiltak vil sikkert kunne være bra for mange barn, for eksempel for barn som tar for mye ansvar hjemme og går inn i en voksenrolle (parentifisering/barn som pårørende).

På den annen side bør det stilles spørsmål om slike hjelpetiltak rettet mot barnet vil ha ønsket effekt når de settes inn mot foreldrenes vilje? Målet med tiltaket skal bl.a. være å redusere belastninger hos barnet. Hvordan vil det oppleves for barnet å dra i besøkshjem mot foreldrenes vilje? Hvordan blir barnet møtt når det kommer hjem etter en helg i besøkshjem? Hva kan barnet fortelle til foreldrene? Hva forteller foreldrene barnet? Ved å sette inn slike kompenserende tiltak vil vi risikere å gjøre situasjonen enda mer problematisk for barnet. Vi antar at det samme vil gjelde for andre kompenserende tiltak; avlastning, støttekontakt og fritidsaktiviteter. Lekselesing for eksempel knyttet til skolen vil etter vår mening kunne slå ut mer positivt selv om tiltaket blir pålagt.

Omsorgsendrede tiltak; ulike former for foreldreveiledning:

Også her er vi noe skeptiske til gjennomførbarheten når det gjelder tvang. Dersom nødvendige omsorgsendrede hjelpetiltak ikke lar seg etablere gjennom samarbeid med foreldrene, må nytten av hjelpetiltak ved tvang vurderes nøye. Frivillighet fra foreldrenes side, vil oftest være en forutsetning for at omsorgsendrede tiltak skal kunne ha effekt. Særlig vil dette kunne gjelde intensive hjelpetiltak i hjemmet slik som MST.

På den annen side ser vi verdien av å pålegge foreldreveiledning i noen saker. Dette vil kunne være som et «forebyggende tiltak». Vi har erfart at noen foreldre har blitt rådet av andre til ikke å ta imot veiledning eller andre tiltak fra barneverntjenesten. Dette av frykt for barnevernet. Fordelen med pålagt veiledning kan da være at barnevernet kan komme i posisjon til å hjelpe familien slik at foreldrene etter hvert går med på frivillig hjelp fra barneverntjenesten. Særlig vil nok foreldrestøttende tiltak som COS og Marthe Meo være mer egnet enn de mer regulerende tiltak. Men det er mange utfordringer i forhold til dette; både for dem som skal gi slik veiledning og for foreldre som skal dra nytte av veiledningen.

Kontrolltiltak; tilsyn, meldeplikt og urinprøver:

Det eneste av disse kontrolltiltakene som vi kan pålegge i dag er tilsyn. Vi er enige i at slike kontrolltiltak utvides til også å gjelde meldeplikt og urinprøver.

Vilkårene for anvendelse av slike kontrolltiltak må være strenge, men vi er enige i at vilkårene senkes i forhold til det som nå gjelder for pålagt tilsyn. Vi mener at dagens strenge beviskrav gjør dette tiltaket lite anvendbart i praksis og at dette kan være en viktig årsak til at dette tiltaket så å si ikke blir brukt.

Konklusjon - vilkår for bruk av tvang:

Vi slutter oss til de foreslåtte vilkår både når det gjelder kompenserende tiltak (nødvendig), omsorgsendrende tiltak og kontrolltiltak (nødvendig for sikre barnet tilfredsstillende omsorg og hindre at det oppstår en § 4-12 situasjon).

Tidsperspektivet:

Departementet ber spesielt om høringsinstansenes syn på tidsperspektivet. Forslaget går ut på at pålegg om hjelpetiltak kan opprettholdes i ett år fra vedtakstidspunktet. Pålegget kan forlenges med inntil ett år etter nytt vedtak. Dette skal gjelde alle typer pålagte hjelpetiltak i de tre kategoriene.

Vi er noe skeptiske til bruk av tvang i ytterligere ett år, til sammen to år. I stedet bør en kvalitetssikre tiltaket det første året ved å lovfeste en plikt for barneverntjenesten til å følge opp foreldrene slik at de ser hensikten med tiltaket og blir motivert til videre frivillig hjelp. Tilstrekkelig avsatt tid til familien vil her være påkrevet.

På den annen side kan det være uheldig å sette inn kompenserende tiltak rettet mot barnet uten å tenke stabilitet og kontinuitet i de relasjoner barnet inngår i.

Uansett vil vi foreslå at en tar med en tilføyelse i loven tilsvarende den som står i § 4-24, annet ledd, siste punktum. Barneverntjenesten skal fortløpende følge opp tiltaket og vurdere det på nytt etter for eksempel 6 måneder.

Til forslag om å endre saksbehandlingsreglene:

Departementet mener det er sterke argumenter for at myndigheten til å pålegge hjelpetiltak legges til fylkesnemnda. Departementet ber spesielt om høringsinstansenes syn på dette.

Vi mener at hensynet til rettsikkerheten til både barnet og foreldrene tilsier at slike saker avgjøres av fylkesnemnda, men med forenklet skriftlig behandling som hovedregel. Dagens ordning i forhold til

pålagte hjelpetiltak er for omstendelig. Vi slutter oss m.a.o. til departementets forslag når det gjelder saksbehandlingen.

Vi er opptatt av at det ikke stilles for strenge krav til saksforberedelsen i barneverntjenesten. Saksbehandlingen må selvfølgelig være forsvarlig, men det må ikke stilles for omfattende krav til saksfremlegget i denne type saker. Det vil kreve mye ressurser og en risikerer da at disse tiltakene ikke blir brukt i praksis.

Tolk:

Tolk i barnevernet er en forutsetning for forsvarlig og rettferdig saksbehandling. Det bør spesifiseres hva som menes med kvalifisert tolk. Det er i dag for få tolker med tolkeutdanning.

Barnets stemme:

Til slutt vil vi fremheve barnets rett til å bli hørt i disse sakene. Vi savner fokus på dette i høringsnotatet. BK artikkel 12 er ikke nevnt i høringsnotatets punkt 2. «Forholdet til menneskerettighetene». Barnets egen mening vil kunne være en viktig del av en «barnets beste-vurdering». Vi kan heller ikke se at barnevernlovens regler om barnets rett til å bli hørt og rett til medvirkning er nevnt i notatet, jf. § § 6-3 og 4-1, annet ledd. Vi synes det er viktig at denne retten blir løftet frem.

Kommentarer til nytt 4.ledd:

Barnevernloven § 4-4 tredje ledd 3. til 5. setning blir nytt fjerde ledd. Det betyr at saksbehandlingsreglene i forhold til pålagte foreldrestøttende tiltak ikke endres. Disse sakene skal opp i fylkesnemnda på vanlig måte. Vi stiller spørsmål om ikke § 7-14 annet ledd b også skulle fanget opp fjerde ledd, slik at saksbehandlingen ble lik for alle hjelpetiltak som kan pålegges. Vi har erfaring med at denne typen pålagte hjelpetiltak er lite/ikke benyttet i praksis. Vi er oppmerksom på at tvangen her utøves i forhold til barnet, noe som kan begrunne en mer omstendelig behandling i fylkesnemnda.

Stavanger, 3. desember 2014